

Nr 67.

Av herr **Petren, Alfred**, och herr **von Koch**, om anslag för nybyggnader vid Växjö hospital.

I anledning av tvenne i första kammaren väckta motioner (nr 34 och 69) anhöll 1912 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 6, punkt 41), att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt föranstalta om utredning i fråga om erforderliga åtgärder för tillgodoseende av behovet av ökad sinnessjukvård i riket, därvid *även* borde tagas i övervägande, huruvida ändamålet måtte kunna vinnas genom utvidgning av vissa bland nu befintliga anstalter för sinnessjuka. Med anledning av detta riksdagsbeslut anbefalldes Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 29 juni 1912 medicinalstyrelsen att så fort ske kunde inkomma med utredning i frågan.

Till åttlydnad härav inkom medicinalstyrelsen uti underdånig skrivelse den 26 mars 1913 med den begärda utredningen, som gick ut därpå, att möjlighet till utvidgning framförallt föreläge beträffande Växjö hospital men *även* beträffande Piteå hospital och i mindre grad beträffande Lunds hospital och asyl.

Därpå anbefalldes medicinalstyrelsen genom nådigt brev den 19 september 1913 att tillsätta kommissioner med åliggande att utarbeta fullständiga förslag med tillhörande ritningar och kostnadsberäkningar till ny- och ombyggnader vid nämnda sinnessjukanstalter. Av dessa byggnadsföretag har hittills endast det, som rör Lunds hospital, varit före vid riksdagen, som år 1916 biföll det av Kungl. Maj:t då begärda anslaget till den mindre utvidgning utav detta hospital, som av ifrågasvarande kommission föreslagits, och sedermera *även* beviljat de tilläggsanslag, som för ändamålet begärts. Under senare år har *även* riksdagen bifallit av Kungl. Maj:t åskade anslag för mindre utvidgningar av såväl Sätters och Västerviks hospital (vilka öppnades 1912) som ock Östersunds hospital (vilket öppnades år 1915). Efter tillkomsten av sistnämnda hospital har behovet av utvidgning utav Piteå hospital blivit mindre, varför något definitivt förslag till utvidgning av denna anstalt

ännu icke framlagts. Genom ovannämnda beslutade utvidgningar, av vilka den vid Lunds hospital torde bliva färdig i år, erhållas emellertid sammanlagt 350 nya platser för sinnessjukvården.

Vad Växjö hospital beträffar, avgav den för uppgörande av förslag till dettas utvidgning tillsatta kommissionen den 10 januari 1915 utlåtande, däri förordades en väsentlig utvidgning av detta hospital, men då detsamma saknade härför tjänlig byggnadsplats föreslogs först och främst inköp av några till hospitalet gränsande lägenheter (Kampen m. fl.), varigenom hospitalets område även skulle få bättre avgränsning. Förslag om sådant förvärv förelades av Kungl. Maj:t 1918 års riksdag, som ock beviljade de härför behövlige medlen. Redan dessförinnan hade den ovannämnda kommissionen för utvidgning av Växjö hospital i skrivelse den 20 juni 1917 framlagt slutligt förslag jämte ritningar och kostnadsberäkningar till ny- och ombyggnader för utvidgning av hospitalet. Detta förslag gick ut därpå, att hospitalets nuvarande sjukhusbyggnader, vilkas fastställda platsantal är 390 (därav en avdelning för kriminalpatienter med 100 platser) samtliga skulle användas för manliga patienter av allmän klass, samt att å den till inköp då föreslagna marken skulle uppföras tvenne nya paviljonger för kvinnliga patienter av allmän klass med ett sammanlagt platsantal av 290 och en paviljong för första klass patienter med plats för 18 män och 18 kvinnor, varjämte enligt förslaget nybyggnad skulle verkställas av en ekonomibygnad för kök och tvätt, ett ångpannehus, ett administrationshus och en portvaktstuga, medan den nuvarande överläkarbostaden, sedan ny sådan inretts i corps-de-logisbyggnaden å lägenheten Kampen, skulle inredas till samlings- och festsal. Samtliga dessa byggnadsarbeten beräknades då draga en kostnad av bortåt 3½ millioner kronor.

I den skrivelse av den 29 september 1917, med vilken medicinalstyrelsen till Kungl. Maj:t överlämnade kommissionens ifrågavarande förslag, anfördes bland annat följande:

»Såsom styrelsen flera gånger förut inför Kungl. Maj:t framhållit, vore behovet av anstaltsplatser för sinnessjuka uti riket i dess helhet mycket trängande, och ur denna synpunkt vore det synnerligen önskvärt, att den föreslagna utvidgningen komme till stånd. Utvidgningen skulle emellertid även för Växjö hospital medföra avsevärda fördelar, i det att därigenom skulle tillgodoses behovet av moderna övervakningsavdelningar, av samlingssal för patienter och betjäning samt av en ny överläkarbostad i stället för den nuvarande, som vore mycket otidsenlig. Härtill komme, att hospitalet genom utvidgningen skulle erhålla ett administrationshus, som det för närvarande saknade. Hospitalets läkare-

expedition och sysslomanskontor vore för närvarande inrymda uti lokaler i anstaltens kriminalavdelning. Dessa lokaler vore emellertid väl behöfliga för andra sjukvårdsändamål, särskilt för inrättande av arbetslokaler för kriminalavdelningen. Genom överflyttning av läkareexpeditionen och sysslomanskontoret till den föreslagna nya administrationsbyggnaden, skulle behovet av arbetslokaler för kriminalavdelningen kunna tillgodoses. De vid hospitalet befintliga första klassavdelningarna vore i högsta grad otidsenliga. I likhet med kommissionen hölle medicinalstyrelsen före, att det vore nödvändigt, att dessa avdelningar övergäves såsom sådana och apterades för andra sjukvårdens behov. Då behovet av första klass platser emellertid vore synnerligen stort och några moderna första klassavdelningar icke funnes annat än vid Göteborgs hospital, vore styrelsen i likhet med kommissionen av den uppfattningen, att de befintliga första klassavdelningarna borde ersättas med nya sådana.»

Vid detta ärendes föredragning inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1918 anförde statsrådet och chefen för civildepartementet, att, ehuru den föreslagna utvidgningen borde vidtagas, densamma dock med hänsyn till de dryga byggnadskostnaderna och de stora kraven på statsutgifter för andra ändamål icke lämpligen kunde förordas till omedelbart utförande, varför vid det årets riksdag endast begärdes — som redan nämnts — anslag för inköp av för utvidgningen nödigt markområde. Sedan denna framställning av riksdagen bifallits, anbefalldes medicinalstyrelsen genom nådigt brev den 28 juni 1918 att vidtaga på styrelsen ankommande åtgärder för förvärv för statsverkets räkning av äganderätten till ifrågasvarande lägenheter. Därpå framlade medicinalstyrelsen i underdånig skrivelse den 30 augusti 1919 ånyo förslag om den ifrågasatta utvidgningen av Växjö hospital, därvid i frågan anfördes följande:

»Då medicinalstyrelsen nu går att åter för Eders Kungl. Maj:t framlägga förslag om den ifrågasatta utvidgningen av Växjö hospital, får styrelsen anföra följande.

Behovet av anstaltsplatser för sinnessjuka är alltjämt trängande. Antalet sinnessjuka, som vänta på plats å hospital, utgjorde den 15 augusti 1919 ej mindre än 2,612. Detta antal är visserligen något mindre än föregående åren, beroende på den stora dödligheten i den under förra och innevarande år uppträdande epidemien av den s. k. spanska sjukan.

Denna minskning är emellertid ej så stor, att behovet av vårdplatser därav röner något väsentligt inflytande.

Under år 1921 hoppas styrelsen, att det under byggnad varande Strängnäs hospital skall kunna börja beläggas. Någon väsentligare ök-

ning av antalet anstaltsplatser kommer ej därefter att ske, förrän det beslutade hospitalet vid Hälsingborg, vars uppförande dock ännu ej påbörjats, kan tagas i bruk. När detta kan ske är ännu icke möjligt att bestämma, men torde det dröja en avsevärd tid.

Även öppnandet av dessa båda hospital kommer emellertid icke att avhjälpa bristen på vårdplatser för sinnessjuka.

Styrelsen anser det därför vara av synnerlig vikt, att åtgärder snarast möjligt vidtagas för genomförande av utvidgningen av Växjö hospital, för vars önskvärdhet riksdagen redan vid två olika tillfällen uttalat sig, och, då någon utsikt väl sannolikt icke torde förefinnas, att nu rådande höga byggnadskostnader skola under de närmaste åren i väsentlig grad nedgå, har styrelsen ansett sig böra ånyo underställa frågan Eders Kungl. Maj:ts prövning.

Styrelsen har därför låtit uppgöra nya beräkningar av kostnaderna för utvidgningen, och har styrelsen här nedan gjort en jämförande sammanställning av de kostnader, som beräknats vid avlåtandet av styrelsens ovanberörda skrivelse den 29 september 1917, och de kostnader utvidgningen nu ansetts kräva.

	År 1917	År 1919
Byggnadskostnader.....	2,367,615: —	5,156,183: —
Kostnader för:		
värmeledning.....	432,000: —	533,500: —
köks-, tvätt- och desinfektionsanläggning...	165,000: —	203,000: —
vatten- och avloppsledningar	270,000: —	675,000: —
elektriska belysnings- och kraftanläggningar	105,000: —	110,000: —
stängsel, planering och väganläggning	50,000: —	100,000: —
arkitektarvode, kontroll och besiktning	94,250: —	150,000: —
Summa kronor	3,483,865: —	6,927,683: —

Såsom av denna sammanställning framgår, hava kostnaderna för utvidgningen i avsevärd grad ökats.

Höjningen av byggnadskostnaderna har sin grund i den stegring i arbets- och materialpriser, som ägt rum sedan år 1917.

Beträffande ökningen av kostnaderna för vatten- och avloppsledningar har majoren Carl J. Insulander i skrivelse den 27 augusti 1919 anført, att kostnaderna i februari 1917 beräknats alltför lågt, beroende på den utomordentliga prisstegring under tiden från och med augusti 1916, vilken till februari månad betydligt överstigit den starka stegring, som av honom ändock beräknats (av honom beräknade pris torde mera hava motsvarat december 1916), och att han vid sin senaste beräkning

ansett det riktigast att utgå från de synnerligen höga kostnader, som framgått av entreprenadöverenskommelsen för Strängnäs hospital, vilket åter möjligen kunde sägas vara högt beräknat, då sedan dess rörprisen gått ned betydligt, särskilt för galvaniserade rör, under det att samtidigt dock arbetsprisen ytterligare stigit något.

I fråga om kostnaderna för värmeledning samt köks-, tvätt- och desinfektionsanläggning anförde ingenjören Hugo Theorell uti yttrande den 12 juni 1919, att det av honom år 1917 upprättade kostnadsförslaget för dessa anläggningar uppgjorts dels med då gällande priser samt dels med de priser, som varit gällande under sommaren 1916. Sedan februari 1917 hade först en betydande prisstegring å anläggningar av detta slag ägt rum, men hade sedan åter ett prisfall inträtt. Priserna vid tiden för yttrandets avgivande hade visserligen icke varit så låga som i februari 1917, men då ytterligare prissänkningar med all sannolikhet kunde förväntas, ansåge Theorell för ifrågavarande anläggningar kostnaderna kunna upptagas till samma belopp som år 1917 eller 597,000 kronor.

Uti ett sedermera avgivet förnyat yttrande har ingenjören Theorell emellertid meddelat, att det prisfall å materialier, som varit rådande vid den av honom i juni 1919 gjorda beräkningen, icke, som han då förutsatt, fortsatt. Tvärtom hade sedan dess såväl materialpriser som arbetslöner stegrats, varför han ansåge, att kostnadssummorna måste ökas för värmeledningen till 533,500 kronor och för köks-, tvätt- och desinfektionsanläggningen till 203,000 kronor eller tillsammans 736,500 kronor.

Enligt dessa nya kostnadsberäkningar skulle sålunda byggnadsföretaget, såsom av den anförda tablån framgår, betinga en kostnad av 6,927,683 kronor. Emellertid framhåller medicinalstyrelsen uti här citerade skrivelse vidare, att detta belopp torde kunna minskas med vad som kan inflyta vid försäljning av vissa delar av hospitalets område, vilka på grund av sitt läge icke äro behöfliga för detta. Medicinalstyrelsen ansåg sig dock icke böra göra sådant avdrag i kostnadssumman, innan visshet vunnits, huruvida den ifrågasatta försäljningen kan komma till stånd, varför styrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *dels* medgiva, att ny- och ombyggnad av Växjö hospital för ökning av anstaltens sjukplatser till ett antal av 716 måtte i huvudsaklig överensstämmelse med det av kommissionen för utvidgning av Växjö hospital den 20 juni 1917 avgivna förslag utföras för en beräknad kostnad av i runt tal 6,928,000 kronor, *och dels* för påbörjande av sagda arbeten på extra stat för år 1920 anvisa ett anslag av 1,000,000 kronor. I den för årets riksdag framlagda statsverkspropositionen är emellertid

icke något belopp upptaget för detta ändamål. Under punkt 56 i femte huvudtiteln, vilken punkt rör anslag till det vid 1917 års riksdag beslutade hospitalet med förläggning utanför Hälsingborg, är som skäl härtill anfört, att det icke torde kunna ifrågasättas att nu omedelbart påbörja tvenne så stora företag som anläggningen av hospitalet vid Hälsingborg, vilket arbete praktiskt taget ännu icke igångsatts, samt den ifrågasatta utvidgningen vid Växjö hospital, och att vid valet mellan dessa två företag den förra anläggningen torde givas företräde såsom ägnad att medföra en mer betydande tillökning av antalet hospitalsplatser. Mot sistnämnda yttrande ha vi visserligen intet att invända, ty det är ju givet, att, om det gäller att välja, bör anslag i första rummet beviljas till det byggnadsföretag, till vilket riksdagen redan beviljat de första medlen, men nu förhåller det sig så, att det förefinnes stort behov av att båda de ifrågavarande byggnadsföretagen snarast möjligt komma till utförande.

Till belysande av detta förhållande må nämnas, att antalet på hospitalsplats väntande sinnessjuka den 1 januari detta år utgjorde 2,773 (mot endast 2,272 vid närmast föregående årsskifte), medan det antal platser för vård av sinnessjuka, som erhållas genom de hittills av riksdagen beslutade byggnadsföretagen, som ännu icke äro slutförda, icke uppgår till mer än 2,350, nämligen 350 genom de beslutade utvidgningarna av hittillsvarande hospital, 800 med öppnandet av Strängnäs hospital, vilket beräknas kunna ske om ett år, och 1,200 med Hälsingborgs hospital, vars uppförande emellertid ännu icke påbörjats, i det att medicinalstyrelsen helt nyligen (den 21 november 1919) erhållit bemyndigande att utbjuda på entreprenad uppförandet av de första byggnaderna: betjäningshus, behöfliga till arbetarbostäder under anläggningstiden. Skillnaden mellan antalet på hospitalsplats väntande sinnessjuka och antalet ännu icke tillgängliga nya platser, som av riksdagen beslutats, är sålunda i denna stund över 400, varvid för övrigt är att märka, att hospitalen för närvarande på grund av det trängande behovet äro icke så litet överbelagda; sålunda utgjorde antalet å samtliga hospital vårdade vid årets ingång 9,460, medan det fastställda platsantalet å dem är sammanlagt endast 9,089. Det har alltså redan visat sig stort behov av den planerade utvidgningen av Växjö hospital.

Det kan emellertid på goda grunder antagas, att antalet anmälningar till hospital under de närmaste åren komma att väsentligt ökas. Detta måste nämligen — då det ju hittills på grund av platsbristen ansetts lönlöst att till intagning å hospital anmäla alla vårdbehövande sinnessjuka — bli en följd av den nya fattigvårdslagen, därest den i dess 35 § givna föreskriften överallt strikte följes. Denna paragraf har följande

lydelse: »Understödstagare, som på grund av kropps- eller *sinnessjukdom**), vanförhet eller annan kroppslig eller andlig brist eller svaghet är i behov av vård å särskild anstalt, skall såvitt ske kan beredas dylik vård; och har fattigvårdsstyrelsen att vidtaga erforderliga åtgärder för att förskaffa honom inträde i sådan anstalt.» Tillsyn att så sker tillkommer det fattigvårdskonsulenterna att under deras inspektionsresor utöva, och enligt vad vi ha oss bekant hava dessa också ägnat sin särskilda uppmärksamhet åt vården av de sinnessjuka ute i kommunerna, vilken vård de ofta funnit mycket bristfällig, såsom även framgår av de utdrag av deras rapporter, som varit synliga i dagspressen.

Som bekant är det uti fattigvårdslagen numera stadgat (32 §), att, därest sinnessjuka måste intagas å fattigvårdsanstalt, de skola vårdas i särskilda rum eller avdelningar, såvida ej i särskilda fall annat finnes kunna ske utan men för den sjuke eller övriga understödstagare. Skall det kommunala anstaltsväsen, som den nya fattigvårdslagen föreskriver och som skall vara färdigt inom 10 år efter lagens trädande i kraft, icke bliva alltför dyrbart för kommunerna, är det därför nödvändigt, att det inom denna tidrymd beredes ett vida ökat antal sinnessjuka plats å hospital, så att man vid de nya fattigvårdsanstalternas planläggning i allmänhet icke behöver räkna med vård av andra sinnessjuka än sådana, som utan olägenhet kunna bo tillsammans med övriga understödstagare.

Frånsett det allmänna behovet av ökat antal hospitalsplatser, som av ovan antydda skäl under de närmaste åren otvivelaktigt kommer att göra sig starkt gällande, kunna även skäl av mera lokal natur anföras mot ett ytterligare uppskov med uppförandet av de vid Växjö hospital planerade nybyggnaderna. På grund av det ringa antalet platser detta hospital äger — om Kronobergs och Blekinge läns upptagningsavdelning samt den för hela landet avsedda kriminalavdelningen frånräknas, allenast 250 — kunna dit hänvisas endast sjuka från Kronobergs län, medan Blekinge län måst tilldelas Västerviks hospitals upptagningsområde, fast kommunikationerna från Blekinge län äro vida bättre till Växjö än till Västervik, vartill kommer, att Blekinge län, som nämnts, har sin upptagningsanstalt förlagd till Växjö hospital. För närvarande är därför det missförhållandet rådande, att en sinnessjuk från Blekinge län, som blivit intagen å länets upptagningsanstalt vid Växjö hospital, skall behöva flyttas därifrån den långa vägen till Västerviks hospital för att få plats å statshospital. Redan år 1912 ingavs genom Konungens befallningshavande en skrivelse från Blekinge landsting till Kungl. Maj:t,

*) Kursiverat av motionären.

däri anfördes klagomål över, att sinnessjuka tillhörande länet såväl från länets upptagningsanstalt i Växjö som eljest från Blekinge län sändes till Västerviks hospital i stället för till det närmare belägna Växjö hospital. Undanröjandet av detta missförhållande har också blivit anført som skäl för en avsevärd utvidgning av Växjö hospital.

Här anförda synpunkter synas oss vara av den betydelse, att då det nu föreligger ett fullt utarbetat förslag till nybyggnader vid Växjö hospital, frågan härom bör komma under denna riksdags prövning. Under hänvisning till handlingarna i ärendet, vilka samtliga finnas uti kungl. civildepartementet, våga vi därför hemställa,

att riksdagen, i enlighet med vad medicinalstyrelsen i ovannämnda underdåniga skrivelse den 30 augusti 1919 föreslagit, ville medgiva, att ny- och ombyggnad av Växjö hospital i huvudsaklig överensstämmelse med det av kommissionen för utvidgning av Växjö hospital den 20 juni 1917 avgivna förslag utföras för en beräknad kostnad av 6,928,000 kronor, ävensom för påbörjande av sagda arbeten på extra stat för år 1921 anvisa ett anslag av 1,000,000 kronor.

Stockholm den 19 januari 1920.

Alfred Petré.

G. H. von Koch.